

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Природничо-економічний факультет

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Заступник завідувача кафедри
туризму та готельно-ресторанної
справи**

в.о. Тетяна МАРУСЕЙ

«26» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Управління ризиками в туристично-рекреаційній діяльності»

підготовки фахівців **другого (магістерського) рівня вищої освіти**
за освітньо-професійною програмою **«Туристичний бізнес та індустрія
гостинності»**

спеціальності **242 Туризм і рекреація**

галузі знань **24 Сфера обслуговування**

форма навчання **денна**

мова навчання **українська**

Розробник програми: Олійник Ольга Степанівна – кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи

Ухвалено на засіданні кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Протокол № 10 від «26» серпня 2024 р.

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців системи спеціальних теоретичних знань та практичних навиків основних положень теорії й практики щодо визначення, класифікації, оцінки ризиків в туристичній індустрії, визначення напрямків мінімізації їх впливів.

Завданнями дисципліни «Управління ризиками в туристично-рекреаційній діяльності» є вивчення класифікаційних ознак та підходів щодо класифікації туристських ризиків; отримання знань про причини виникнення факторів ризику в туризмі дослідження форс-мажорних обставин або обставин непереборної сили в туризмі; оволодіння методологією і методикою створення, аналізу і використання економіко-математичних методів, що враховують ризик; вивчення умов надання страхових послуг у галузі особистого, майнового страхування та страхування відповідальності у туризмі; дослідити основні програми страхування туристичних ризиків, що існують на ринку страхових послуг України та країн світу; вивчення типових прийомів моделювання і вимірів ризику у процесі прийняття

2. Обсяг дисципліни.

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма здобуття вищої освіти	
Рік навчання	1	
Семестр вивчення	2	
Кількість кредитів ЄКТС	4,0 кредити ЄКТС	
Загальний обсяг годин	120 год.	
Кількість годин навчальних занять	40 год.	
Лекційні заняття	20 год.	
Практичні заняття	20 год.	
Семінарські заняття	0 год.	
Лабораторні заняття	0 год.	
Самостійна та індивідуальна робота	80 год.	
Форма підсумкового контролю	Залік	

3. Статус дисципліни – вибіркового освітнього компонента професійної підготовки.

4. Передумови для вивчення дисципліни – теоретичні засади формування soft skills у майбутнього фахівця сфери послуг. Практика розвитку soft skills майбутнього фахівця сфери послуг. Soft skills для спілкування.

5. Програмні компетентності навчання:

Згідно освітньо-професійної програми студенти повинні **знати**:

- оцінювання та забезпечування якості виконуваних робіт;
- виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- управляти туристичним процесом у публічному секторі, в туристичній дестинації, туристичному підприємстві на різних ієрархічних рівнях.

Згідно освітньо-професійної програми студенти повинні **вміти**:

- аналізувати, прогнозувати, планувати бізнес-процеси та геопросторове планування у сфері туризму та рекреації;

- організувати екскурсійно-туристичні подорожі виходячи з регіональних пріоритетів розвитку туризму й забезпечення безпеки туристів у звичайних та форс-мажорних обставинах.

7. Методи навчання. Інтегровані методи (словесні, практичні, наочні, інтерактивні), які забезпечують оптимальні шляхи досягнення навчальної мети.

8. Засоби діагностики .

Засобами діагностики успішності навчання з навчальної дисципліни є: завдання вхідного і поточного контролю, модульна контрольна робота.

9. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1.				
Тема 1. Поняття туристичних ризиків та підходи щодо їх класифікації.	12	2	2	8
Тема 2. Методи оцінки туристських ризиків та їх мінімізація.	24	4	4	16
Тема 3. Фінансові ризики на ринку туристичних послуг.	12	2	2	8
Тема 4. Вплив пандемії COVID-19 на ринок туристичних послуг в Україні та світі.	12	2	2	8
Тема 5. Військова агресія Росії як загроза стабільності розвитку туристичної індустрії в Україні та світі.	12	2	2	8
Тема 6. Страхування туристичних ризиків.	12	2	2	8
Тема 7. Види страхування ризиків в туристичному бізнесі.	12	2	2	8
Тема 8. Організація ризикменеджменту в туристичній діяльності.	24	4	4	16
Усього:	120	20	20	80

10. Форма поточного та підсумкового контролю.

Основні методи поточного контролю знань здобувачів:

– усна перевірка (опитування, ситуаційні вправи, практичні завдання, участь у диспутах тощо);

– рішення задач;

– виконання аналітичних завдань;

– виступи із повідомленнями;

– перевірка виконання завдань для самостійної роботи;

виконання модульної контрольної роботи

Формою підсумкового контролю навчальної дисципліни є залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний контроль ЗМ 1	Модульна контрольна робота	Самостійна робота	Підсумкова оцінка
40 балів	40 балів	40 балів	100 балів

Критерії оцінювання практичного заняття.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, вироблених практичних навичок щодо освоєння різних методів та інструментів наукових досліджень, умінь самостійно опрацьовувати різнопланові тексти, здатності працювати в команді, уміння публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань здобувача є:

- систематичність та активність роботи протягом семестру;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання практичних завдань;
- виконання завдань модульного контролю.

Систематичність і активність роботи здобувача впродовж семестру контролюється й оцінюється за такими видами робіт:

- відвідування практичних занять;
- рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях;
- активність під час обговорення питань, винесених на практичні заняття.

Контролю і оцінюванню виконання завдань для самостійного опрацювання підлягають:

- поглиблене вивчення (самостійне опрацювання) окремих питань тем;
- виконання домашніх завдань;
- рішення практичних завдань;
- виконання аналітичних завдань;
- підготовка повідомлень.

Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Відповіді здобувачів на практичних заняттях оцінюються за 12-бальною системою за наступними критеріями:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.

Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. «Положення про організацію освітнього процесу в КІНУ імені Івана Огієнка» URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи Після вивчення освітнього компоненту здобувачі пишуть модульну контрольну роботу. Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються усі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою. Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової відповіді на запропоновані запитання. Максимальна кількість балів за МКР – 40. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 24, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно.

Оцінювання модульної контрольної роботи

Шкала ECTS	Бали	Критерії оцінювання
«відмінно»	40-36 бали	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіант МКР демонструє глибокі знання з освітнього компоненту, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання.
«добре»	35-31 бали	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні

		неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх
«задовільно»	30-24 бали	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
«незадовільно»	23 і менше	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо

Критерії оцінювання самостійної роботи

Робота оцінюється в 20-18 балів, якщо: автором чітко поставлена проблема і представлена власна точка зору стосовно її вирішення; проблема розкрита на високому теоретичному рівні, простежені системні зв'язки предмету дослідження, подані обґрунтування заявлених характеристик з коректним використанням фахових термінів, що мають відношення до завдання; надана аргументація власної думки в контексті проблематики; робота розгорнуто розкриває заявлену тему.

Робота оцінюється в 17-14 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) стосовно вирішення проблеми; тема розкрита з конкретним використанням спеціальних понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки та обґрунтування явно не простежуються); надана аргументація власної думки з опорою на факти; заявлена тема розкрита не в повній мірі, зокрема не проаналізовані деякі суттєві характеристики предмету.

Робота оцінюється в 13-9 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів; дана аргументація своєї думки з опорою на факти з проблематики без теоретичного обґрунтування; заявлена тема розкрита не до кінця, а саме: розкриті лише деякі суттєві характеристики предмету дослідження.

Робота оцінюється в 8-4 бали, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита на буденному (а не теоретичному) рівні; аргументація власної думки слабко пов'язана з розкриттям поставлених задач, тобто розкриті лише несуттєві характеристики питання.

Робота оцінюється в 0 балів, якщо: робота є плагіатом, тобто коли автор скористається нечесним шляхом представлення чужих думок власними.

Академічна добросовісність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недобросовісності. Виявлення ознак академічної недобросовісності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Неформальна освіта. Визнання КІНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів

навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)».

URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи.

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- волонтерська діяльність.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	Зараховано
82 - 89	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	
75 - 81	C	Добре (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	
67 - 74	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	
60 - 66	E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	
35 - 59	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	Не зараховано
1 - 34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	

12. Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту :

- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;

- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю отримав незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;

- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації

академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії, яку створюють за розпорядженням декана факультету;

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачу вищої освіти не присвоюють.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення. Вивчення курсу потребує використання загальнонавчаних програм та спеціальних програм, операційних систем, презентаційного обладнання для наочної ілюстрації навчальних матеріалів та для практичного закріплення матеріалу.

13.

Рекомендована література:

1. Винниченко І. Ризики в туризмі: Навчально-методичний посібник. – К., 2014. – 101 с. 2. Гаталяк О. М., Стецький В. В. Страхування у туризмі: навч. посібн. О. М. Гаталяк, В. В. Стецький. Львів: ЛНУ ім. Ів. Франка, 2020. 114 с.
3. Дергоусова А. О., Зайкіна Г. М. Організація туризму та туристичної діяльності: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2019. Ч. 2. 58 с.
4. Чорненька Н.В. Безпека туризму: навч. посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2019. 188 с.
5. Баджи М.Д. Управління економічними ризиками у діяльності морських туристичних компаній. Розвиток методів управління та господарювання на транспорті, № 1 (78), 2022. С.106-117
6. Даниленко-Кульчицька В.А. Вплив пандемії covid-19 на туристичний ринок світу та України. Економіка та управління підприємствами. Випуск 58-1. 2020. С.120-124. URL: <https://doi.org/10.32843/bses.58-20>
7. Зайченко К.С., Дзюбенко В.М. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. Електронний науковий журнал «Приазовський економічний вісник» Випуск 5(16) 2019. URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-46>
8. Кожухівська Р.Б. Управління процесами ризик-менеджменту на туристичних підприємствах. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2456/1/rizikmenedgent%20v%20turismi.pdf>
9. Писаревський І. М., Стешенко О. Д. Ризик-менеджмент у туризмі : навч. посіб. для вищих навчальних закладів /; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 128 с.
10. Погребняк Л., Дудяк Р., Бугіль С. Вплив пандемії COVID-19 на стан туристичного та рекреаційного бізнесу в Україні. АГРАРНА ЕКОНОМІКА, 2020, Т. 13, № 3-4. С.62-67 URL: <https://doi.org/10.31734/agrarecon2020.03-04.062>
11. Торяник В.М., Джинджоян В.В. Безпека туризму: навчальний посібник. За заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України О.В. Негодченка. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2018. 284 с.

Додаткова література:

12. Марусей Т.В. Особливості функціонування готелів в Україні в умовах воєнного стану. Агросвіт. 2023. №12. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/1657>.
13. Непочатенко В. О. COVID-19 і туризм: аналіз ситуації та економічні шляхи виходу з кризи. Ефективна економіка. №7, 2020. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/54.pdf
14. Marusei T., Belinska K. Realities of tourist business in a pandemic condition. SWorldJournal. 2022. Вип. 11, No 4. P. 122-126 DOI: 10.30888/2663-5712.2022-11-04-033
15. Innovative Incentives of the Tourism Industry in the Period of PostConflict Reconstruction of Ukraine. / Marusei T. Review of Economics and Finance. 2023. № 21. P. 1237-1248. URL: https://refpress.org/wp-content/uploads/2023/03/Paper-26_REF.pdf.
16. Курс «Як почати власну справу в часи невизначеності: покроковий гайд від ТОП-підприємців України». Платформа Prometheus. URL: https://prometheus.org.ua/course/coursev1:Prometheus+SYOBTU101+2023_T1